

Lokalhistorien i søkelyset

LOKALHISTORISK AFDELING: SMÅTRYK NR. 1-7. *Knud Prange: Fra »frucktbare Herlighed« til herlig frugtbarhed, samme: Lokalhistorie og undervisning, samme: Slægt – miljø – samfund, Vagn Dybdahl: Lad os afskaffe lokalhistorien, Bernhardt Jensen: Storkommunen og det lokalhistoriske arbejde, Per Malmberg: Belgierne i Hellebæk og Lise Hesselager: Danske småtryk i Det kgl. Bibliotek. Særpris 4-12 kr.*

Siden Lokalhistorisk Afdeling under Historisk Institut ved Københavns Universitet ble opprettet for 4-5 år siden med magister Knud Prange som leder, har dette nye instituttet blant annet markert seg ved å sende ut en rekke småtrykk, hittill i alt sju. Det er artikler av begrenset format som har vært publisert i forskjellige periodika. Særtrykk av disse artiklene er så kledd i samme drakt og sendes ut i Lokalhistorisk Afdelings regi. Gjennom denne serien av småtrykk kan man nok vente å finne uttrykk for synet på en del sentrale spørsmål i debatten om lokalhistorien.

I det første skriftet i serien gir Knud Prange en oversikt over den lokalhistoriske forskning i Danmark. Det er en meget nyttig artikkel for den som søker opplysning om utviklingen fram til den tid da det nye lokalhistoriske instituttet begynte sitt arbeid, og en status på den tid. Som rimelig kan være finner forfatteren avslutningsvis grunn til å drøfte lokalhistoriens oppgaver i dag. Han hevder at lokalhistorien har to store oppgaver. Den ene er å bistå rikshistorien ved gjennom punktundersøkelser og lokalt avgrenset forskning å levere bidrag som kan gå inn i framstillinger av landets historie. Den andre er å studere menneskers og menneskelige fellesskapers betingelser og reaksjoner i de enkelte lokaliteter (nr. 1 s. 93).

Det siste formålet med lokalhistorisk forskning kan man akseptere uten videre. Når det gjelder den første av de to oppgaver har den vært akseptert som en sannhet så lenge at det kan være på tide å anmelde en viss tvil. Forfatteren viser at autoriteter som Johan Hvidtfeldt og Albert Olsen hevdet et slikt syn. Den norske professor Edv. Bull d.e. ga enda tidligere uttrykk for lignende tanker i et skrift som i årtier har vært et viktig arsenal for foredragsholdere innenfor feltet. Men dette synet forutsetter egentlig at historikeren oppfatter det å skrive rikshistorie som vel må bety statshistorie eller politisk historie på top-

planet, som en oppgave opphøyet over alle andre innenfor historieforskningen. Hvis historikeren for eksempel først og fremst er interessert i å granske samfunnsdannelse og samfunnsfunksjoner i historisk perspektiv, så kan det nok hende at lokalsamfunnet heller blir hovedemnet. For samfunnshistorikeren blir i hvert fall rikshistorien bare et enkelt aspekt ved oppgaven.

Om de humanistiske fag i det hele sier Francis Sejersted, professor i økonomisk historie ved Universitetet i Oslo: »Målet er å utvikle selvforståelse, innsikt i de historiske og kulturelle sammenhenger man selv er en del av. De (sc. de humanistiske fag) vil bidra til å bygge opp en følelse af tilhørighet eller identitet. De vil kunne bidra til å gi menneskene et meningsfylt forhold til tilværelsen« (Nytt fra Universitetet i Oslo, nr. 18 1974, s. 2). Hvis man aksepterer et slikt syn, så vil lokalhistorien få en egenverdi som ikke gjør det nødvendig å forklare dens berettigelse med henvisning til dens nytte for andre vitenskapsgrener.

I skrift nr. 4, »Lad os afskaffe lokalhistorien« tar også Vagn Dybdahl opp grunnleggende problemer ved lokalhistorien som disiplin, og drøfter forskningsformål og -oppgaver. Særlig retter han søkelyset mot nivået i forskningen og finner at kvalitetskravene må høynes for å holde tritt med vanlig forskningsnivå ellers og likeså av hensyn til den høyning som har funnet sted i det alminnelige opplysningsnivå.

Knud Prange tar for seg spørsmålet om lokalhistorie i undervisningen (nr. 2). Så lite som det inntil ganske nylig har vært arbeidet med dette emnet, må ethvert bidrag til en drøfting av både motiver og metoder være av stor verdi. Prange peker på den vei som man kan følge i undervisningen fra det lokale til det landsomfattende. For den vanlige historielærer som er flasket opp med rikshistorie, er dette ikke på forhånd en selvsagt vei å velge, men når den blir tilrettelagt metodisk og når det blir klart at dette er i samsvar med den undervisningsmetodikk som ellers følges, må vi kunne vente at lokalhistorien får bred anvendelse på alle skoletrinn. Knud Pranges artikkel vil kunne komme til å sette en bevegelse i gang. Undertegnede som i nær framtid skal holde et foredrag for lærere om undervisning i lokalhistorie, har planer om ganske samvitighetsløst å stjele en av hans idéer og prøve den på lærerne, nemlig den om å begynne med å spørre hva de vil vite om stedets historie. Jeg tror det er en god idé.

Også slektshistorien får sin plass i serien av småtrykk. I nr. 3 viser Prange hvordan det er mulig å komme på nært hold av våre forfedre og få vite noe om dem som mennesker, om deres skjebne og om deres miljø i stedet for å drive den sterile jakt etter stadig nye navn og nye årstall. En meget interessant form for slekts- eller personalhistorie er demonstrert i nr. 6, Belgierne i Hellebæk, av Per Malmberg, der vi får se hvilken skjebne en gruppe av belgiere som plantes inn i et miljø i Danmark, får i løpet av fire generasjoner. Metoden kunne nok anvendes for eksempel i bergverksmiljøer i Norge.

I Storkommunen og det lokalhistoriske arbeide, av Bernhardt Jensen, får vi

en innføring i kommunepolitikerens syn på lokalhistorien. Forfatteren gjør seg til talsmann for den tiltalende idé at det må være »enhver lokalpolitikers plikt at kende hovedtrækkene i sin bys og egns historie. Ethvert kommunebestyrelsesmedlem burde have stedets historie udleveret til pligtlæsning.« Mer skeptisk stiller man seg kanskje til tanken om å etablere et system for å måle effektiviteten og verdien av kulturtilbud og kulturaktivitet. Forfatteren innrømmer at det »lyder uhyre koldt og sagligt«, men at man må se i øynene »at en sådan kulturøkonomi vil trænge frem«. At det er god økonomi, kan man godta, men kultur –?

Endelig gir Lise Hesselager i Småtryk nr. 7, Danske småtryk i Det kgl. Bibliotek en orientering om disse innholdsrike, men noe kompliserte deler av et storbibliotek. Leseren får kanskje samtidig et visst inntrykk av et materiale som må bety litt av en hodepine for den som sitter med ansvaret.

Som helhet vil denne serien bli til stor nytte for dem som søker orientering innenfor et eller annet av de mange felter som lokalhistorien berører. Også utenfor Danmark vil serien bli benyttet, ikke minst fordi utgiveren har sørget for sammendrag av innholdet på engelsk. Vi må bare håpe på at Lokalhistorisk Afdeling fortsetter videre på denne bane.

Rolf Fladby

Arkivfortegnelser fra Fyn

MAGISTRATSARKIVER INDTIL 1868 I LANDSARKIVET FOR FYN. *Odense 1973. Indb. 348 s. 13 kr.* AVNSLEV-BOVENSE KOMMUNALE ARKIV 1803–1970 54 s. BOGENSE KOMMUNALE ARKIV 1869–1970. 28 s. *Arkivregistraturer udgivet af Landsarkivet for Fyn.* STIKORDSREGISTER TIL FYNESKE KOMMUNALARKIVER. *Odense 1973 15 s. 8 kr. pr. hefte.*

Arkivfortegnelser er ofte vanskelige at komme til. Selvom der er udarbejdet fortegnelser over størstedelen af de arkivalier, der opbevares i de offentlige arkiver, findes de fleste af dem i form af sedler eller maskinskrevne oversigter i et enkelt eksemplar, som kun er tilgængeligt på læsesalene. Et venligt, men noget fortravlet personale, vil gerne hjælpe med oplysninger fra fortegnelserne, men det forudsætter, at man er i stand til at stille præcise spørgsmål, som det er praktisk muligt at besvare. Selvom man har den sommetider store viden, som er nødvendig for at stille de rigtige spørgsmål, kan det være en langsommelig og noget usikker fremgangsmåde, der tager tid for arkivpersonale og arkivbenyttere. For alle dem, der kan og vil selv, er der nu håb forude. Landsarkiverne har i de sidste år mangfoldiggjort adskillige registraturer ved fotokopiering eller duplikering. Af bevillingstekniske grunde er oplagstal-